

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

M. Tvl. Ciceronis Epistolae Ad Familiares Ex Recensione Joannis Georgii Graevii

Cicero, Marcus Tullius

Lemgoviae, MDCCLXX.

VD18 13537830

M. Tullii Ciceronis Epistolarum. Ad Curionem Et Ceteros, Liber Secundus.

urn:nbn:de:gbv:45:1-18649

M. T. C. S. D. L. VALERIO, JURISCONSULTO. 10.

CUR enim tibi hoc non gratificer, nescio: præsertim cum his temporibus audacia pro sapientia liceat uti. Lentulo nostro egi per litteras tuo nomine gratias diligenter. Sed tu velim desinas jam nostris litteris uti, & nos aliquando revisas: & ibi malis esse, ubi aliquo numero sis, quam istic, ubi solus sapere videare. Quamquam qui istinc veniunt, partim te superbum esse dicunt, quod nihil respondeas: partim contumeliosum, quod male respondeas. Sed jam cupio tecum coram joculari. Quare fac, ut quam primum venias, neque in Apuliam tuam accedas, ut possimus salvum venisse gaudere. Nam illo si veneris, tamquam Ulysses, cognosces tuorum neminem. Vale.

M. TULLII CICERONIS
EPISTOLARUM

AD
CURIONEM ET CETEROS;

LIBER SECUNDUS.

M. T. C. S. D. C. CURIONI. I.

QUAMQUAM me nomine negligentiae suspectum tibi esse doleo, tamen non tam mihi molestum fuit accusari abs te officium meum, quam jucundum requiri: præsertim cum in quo accusabar, culpa vacarem: in quo autem desiderare te significabas meas litteras, præ te ferres perspectum mihi quidem, sed tamen dulcem, & optatum amorem tuum. Equidem neminem prætermisi, quem quidem ad te perventurum

B

pura-

putarem, cui litteras non dederim, etenim quis est tam scribendo impiger, quam ego? A te vero bis, terve summum, & eas perbieves accepi. Quare, si iniquus es in me iudex, condemnabo eodem ego te crimine: sin me id facere noles, te mihi æquum præbere debebis. Sed de litteris hæctenus. non enim vereor, ne non scribendo te expleam: præsertim si in eo genere studium meum non aspernabere. Ego te abfuisse tamdiu a nobis & dolui, quod carui fructu jucundissimæ consuetudinis; & lætor, quod absens omnia cum maxima dignitate es consecutus: quodque in omnibus tuis rebus, meis optatis fortuna respondit. Breve est, quod me tibi præcipere meus incredibilis in te amor cogit. tanta est expectatio vel animi, vel ingenii tui, ut ego te obsecrare, obtestarique non dubitem, sic ad nos conformatus revertare, ut, quam expectationem tui concitasti, hæc sustinere, ac tueri possis. Et, quoniam meam tuorum erga me meritorum memoriam ulla nunquam delebit oblivio, te rogo, ut memineris, quantæcumque tibi accessiones fient & fortunæ, & dignitatis, eas te non potuisse consequi, nisi meis puer olim fidelissimis, atque amantissimis consiliis paruisses. Quare hoc animo in nos esse debebis, ut ætas nostra jam ingravescens, in amore, atque in adolescentia tua conquiescat. Vale.

2. M. T. C. C. CURIONI, S. D.

GRAVI teste privatus sum amoris summi erga te mei, patre tuo, clarissimo viro: qui cum suis laudibus, tum vero te filio superasset omnium fortunam, si ei contigisset, ut te ante videret, quam a vita discederet. Sed spero nostram amicitiam non egere testibus. Tibi patrimonium dii fortunent. Me certe habebis, cui & carus æque sis, & jucundus, ac fuisti patri.

3. M. T. C. C. CURIONI, S. D.

RUPAE studium non defuit declarandorum munerum tuo nomine: sed nec mihi placuit, nec cuiquam tuorum, quidquam, te absente, fieri, quod tibi, cum venisses, non esset integrum. Equidem quid sentiam, aut scribam ad te postea pluribus, aut, ne ad eam meditare,

tere,

tere, imparatum te offendam, coramque contra istam rationem, meam dicam: ut aut te in meam sententiam adducam: aut certe testatum apud animum tuum relinquam, quid senserim: ut, si quando (quod nolim) displicere tibi consilium tuum cœperit, possis meum recordari. Brevi tamen sic habeto, in eum statum temporum tuum reditum incidere, ut iis bonis, quæ tibi natura, studio, fortuna data sunt, facilius omnia, quæ sunt amplissima in republica, consequi possis, quam muneribus: quorum neque facultatem quisquam admiratur (est enim copiarum, non virtutis) neque quisquam est, quin satietate jam defessus sit. Sed aliter, atque ostenderam, facio, qui ingrediar ad explicandam rationem sententiæ meæ. Quare omnem hanc disputationem in adventum tuum differo. Summa scito in expectatione te esse, eaque a te expectari, quæ a summa virtute, summoque ingenio expectanda sunt: ad quæ si es, ut debes, paratus: (quod ita esse confido) plurimis, maximisque muneribus, & nos amicos, & cives tuos universos, & rempublicam afficies. Illud cognosces profecto, mihi te neque cariorem, neque jucundiorum esse quemquam.

M. T. C. C. CURIONI, S. D. 4.

EPISTOLARIUM genera multa esse non ignoras: sed unum illud certissimum, cujus causa inventa res ipsa est, ut certiores faceremus absentes, si quid esset, quod eos scire aut nostra, aut, ipsorum interesset. Hujus generis litteras a me profecto non expetis. Tuarum enim rerum domesticarum habes & scriptores, & nuntios. In meis autem rebus nihil est sane novi. Reliqua sunt epistolarum genera duo, quæ me magno opere delectant: unum familiare, & jocosum; alterum severum, & grave. Utro me minus deceat uti, non intelligo. Jocerne tecum per litteras? civem mehercule non puto esse, qui temporibus his ridere possit. An gravius aliquid scribam? quid est, quod possit graviter a Cicerone scribi ad Curionem, nisi de republica? Atque in hoc genere hæc mea causa est, ut neque ea, quæ non sentio, velim scribere. Quamobrem, quoniam mihi nullum scribendi argumentum relictum est, utar

ea clausula, qua soleo, teque ad studium summæ laudis cohortabor. Est enim tibi gravis adversaria constituta, & parata, incredibilis quædam expectatio: quam tu una re facillime vinces, si hoc statueris, quarum laudum gloriam adamaris; quibus artibus eæ laudes comparantur, in iis esse laborandum. In hanc sententiam scriberem plura, nisi te tua sponte satis incitatum esse considerem: & hoc, quidquid attigi, non feci inflammandi tui causa, sed testificandi amoris mei. Vale.

5. M. T. C. C. CURIONI, S. P. D.

HAEC negotia quomodo se habeant, ne epistola quidem narrare audeo. tibi, etsi ubicumque es (ut scripsi ad te antea) in eadem es navi: tamen quod abes, gratulor: vel quia non vides ea, quæ nos; vel quod excelso, & illustri loco sita sit laus tua, in plurimorum & sociorum, & civium conspectu: quæ ad nos nec obscure, nec vario sermone, sed & clarissima, & una omnium voce perfertur. Unum illud nescio, gratulerne tibi, an timeam, quod mirabilis est expectatio reditus tui: non quo verear, ne tua virtus opinioni hominum non respondeat: sed mehercule, ne, cum veneris, non habeas jam, quod cures: ita sunt omnia debilitata jam prope & extincta. Sed hæc ipsa nescio, rectene sint litteris commissa. quare cetera cognosces ex aliis. Tu tamen, siue habes aliquam spem de republica, siue desperas: ea para, meditare, cogita, quæ esse in eo civi, ac viro debent, qui sit rempublicam afflictam, & oppressam miseris temporibus, ac perditis moribus, in veterem dignitatem ac libertatem, vindicaturus,

6. M. T. C. C. CURIONI, S. P. D.

NONDUM erat auditum, te ad Italiam adventare, cum Sextum Villium, Milonis mei familiarem, cum his ad te litteris misi. Sed tamen cum appropinquare tuus adventus putaretur, & te jam ex Asia Romanam versus profectum esse constaret, magnitudo rei fecit, ut non vereremur, ne nimis cito mitterem, cum has quam primum ad te perferri litteras magnopere
vel-

vellemus. Ego si mea in te essent officia solum, Curio, tanta, quanta magis a te ipso prædicari, quam a me ponderari solent: verecundius a te, si qua magna res mihi petenda esset, contenderem. Grave est enim homini pudenti, petere aliquid magnum ab eo, de quo se bene meritam putet: ne id, quod petat, exigere magis, quam rogare; & in mercedis potius, quam beneficii loco numerare videatur. Sed quia tua in me, vel nota omnibus, vel ipsa novitate meorum temporum clarissima & maxima beneficia exstiterunt: estque animi ingenui, cui multum debeas, eidem plurimum velle debere, non dubitavi id a te per litteras petere, quod mihi omnium esset maximum, maximeque necessarium. Neque enim sum veritus, ne sustinere tua in me vel innumerabilia non possem: cum præsertim considerem, nullam esse gratiam, quam non vel capere animus meus in accipiendo, vel in remunerando, cumulandoque illustrare posset. Ego omnia mea studia, omnem operam, curam, industriam, cogitationem, mentem denique omnem in Milonis consulatu fixi, & locavi: statuique in eo me non officii solum fructum, sed etiam pietatis laudem debere quærere. Neque vero cuiquam salutem, ac fortunas suas tantæ curæ fuisse unquam puto, quantæ mihi sit honos ejus, in quo omnia mea posita esse decrevi. Huic te unum tanto adjumento esse, si volueris, posse intelligo, ut nihil sit præterea nobis requirendum. Habemus hæc omnia: bonorum studium conciliatum ex tribunatu, propter nostram (ut spero te intelligere) causam; vulgi, ac multitudinis, propter magnificentiam munerum, liberalitatemque naturæ: juventuris, & gratiosorum in suffragiis studia, propter ipsius excellentem in eo genere, vel gratiam, vel diligentiam: nostram suffragationem, si minus potentem, at probatam tamen, & justam, & debitam, & propterea fortasse etiam gratiosam. Dux nobis, & auctor opus est, & eorum ventorum, quos proposui, moderator quidam, & quasi gubernator: qui si ex omnibus unus optandus esset; quem tecum conferre possemus, non haberemus. Quamobrem, si me memorem, si gratum, si bonum virum, vel ex hoc ipso, quod tam vehementer de Milone laborem, existimare potes: si

30 EPIST. AD C. CURIONEM, ET ALIOS

dignum denique tuis beneficiis iudicas: hoc a te peto, ut subvenias huic meæ sollicitudini, ut huic meæ laudi, vel (ut verius dicam) prope salutem tuam studium dicas. De ipso T. Annio tantum tibi polliceor, te majoris animi, gravitatis, constantiæ, benivolentiæque erga te, si complecti hominem volueris, habiturum esse neminem. Mihi vero tantum decoris, tantum dignitatis adjunxeris, ut eundem te facile agnoscam fuisse in laude mea, qui fueris in salute. Ego, ni te videre scirem, cum ad te hæc scriberem, quantum officii sustinerem, quantopere mihi esset in hac petitione Milonis omni, non modo contentione, sed etiam dimicatione elaborandum, plura scriberem. Nunc tibi omnem rem, atque causam, meque totum commendo, atque trado. Unum hoc sic habeto: si a te hanc rem impetraro, me pæne plus tibi, quam ipsi Miloni debiturum. non enim mihi tam mea salus cara fuit, in qua præcipue sum ab illo adjutus: quam pietas erit in referenda gratia, jucunda. eam autem unius tui studio me assequi posse confido. Vale.

7. M. T. C. PROCONSUL, C. CURIONI,
TRIBUNO PL. S. D.

SERA gratulatio reprehendi non solet, præsertim si nulla negligentia prætermissa est. longe enim absum: audio sero. Sed tibi & gratulor; &, ut sempiternæ laudi tibi sit iste tribunatus, exopto: teque hortor, ut omnia gubernes, & moderere prudentia tua; ne te auferant aliorum consilia. Nemo est, qui tibi sapientius suadere possit teipso: numquam labere, si te audies. Non scribo hoc temere: cui scribam, video: novi animum, novi consilium tuum. non vereor, nequid timide, nequid stulte facias, si ea defendes, quæ ipse recta esse senties. Quod in id reipublicæ tempus non incideris, sed veneris (iudicio enim tuo, non casu in ipsum discrimen rerum contulisti tribunatum tuum) profecto vides, quanta vis in republica temporum sit, quanta varietas rerum, quam incerti exitus, quam flexibiles hominum voluntates: quid insidiarum, quid vanitatis in vita, non dubito, quin cogites. Sed amabo te, cura, & cogita nihil novi, sed illud idem,
quod

quod initio scripsi: tecum loquere: & te adhibe in consilium: te audi: tibi obtempera. alteri qui melius dare consilium possit, quam tu, non facile inveniri potest: tibi vero ipsi certe nemo melius dabit. Dii immortales! cur ego non adsum, vel spectator laudum tuarum, vel particeps, vel socius, vel minister consiliorum? jam etsi hoc minime tibi deest, sed tamen efficeret magnitudo, vis amoris mei, consilio te ut possem juvare. Scribam ad te plura alias. paucis enim diebus eram missurus domesticos tabellarios: ut, quoniam sane feliciter, & ex mea sententia rempublicam gessimus, unis litteris totius ætatis res gestas ad senatum perscriberem. De sacerdotio tuo quantam curam adhibuerim, quamquam difficili in re, atque causa, cognosces ex iis litteris, quas Tharasoni, liberto tuo, dedi. Te, mi Curio, pro tua incredibili in me benivolentia, meaque item in te singulari, rogo, atque oro, ne patiare quidquam mihi ad hanc provincialem molestiam temporis prorogari. Præsens tecum egi, cum te tribunum plebis isto anno fore non putarem: itemque petivi sæpius per litteras: sed tum quasi a senatore nobilissimo; tum adolescente gratiosissimo; nunc a tribuno plebis, & a Curione tribuno: non ut decernatur aliquid novi: quod solet esse difficilius: sed ut ne quid novi decernatur: & ut senaticonsultum, & leges defendas: eaque mihi conditio maneat, qua profectus sum. Hoc te vehementer etiam, atque etiam rogo. Vale.

M. T. C. PROCONSUL, M. COELIO S. D. 8.

QUID? tu me hoc tibi mandasse existimas, ut mihi gladiatorum compositiones, ut vadimonia dilata, & Chresti compilationem mitteres, & ea, quæ nobis, cum Romæ sumus, narrare nemo audeat? Vide, quantum tibi meo iudicio tribuam: (nec mehercule injuria, πολιτικώτερον enim te adhuc neminem cognovi) ne illa quidem curo mihi scribas, quæ maximis in rebus republicæ geruntur quotidie, nisi quid ad me ipsum pertinebit. scribent alii: multi nuntiabunt. perferet multa etiam ipse rumor. Quare ego nec præterita nec præsentia abs te, sed ut ab homine longe in posterum prospiciente, futura expecto, ut ex tuis litteris, cum for-

32 EPIST. AD C. CURIONEM, ET ALIOS

mam reipublicæ viderim, quale ædificiũ futurum sit, scire possim. Neque tamen adhuc habeo; quod te accusem. neque enim fuit, quod tu plus providere posses, quam quivis nostrum, in primisque ego, qui cum Pompejõ complures dies nullis in aliis, nisi de reipublica, sermonibus versatus sum: quæ nec possunt scribi, nec scribenda sunt. Tantum habeto, civem egregium esse Pompejum, & ad omnia, quæ providenda sunt in reipublica, & animo, & consilio paratum. Quare da te homini. complectetur, mihi crede. Jam eidem illi & boni, & mali cives videntur, qui nobis videri solent. Ego cum Athenis decem ipsos dies fuisset, multumque mecum Gallus noster Caninius, proficiscerbar inde pridie nonas Quintilis, cum hoc ad te litterarum dedi. Tibi cum omnia mea commendatissima esse cupio, tum nihil magis, quam ne tempus nobis provinciæ prorogetur, in eo mihi sunt omnia. Quod, quando, & quomodo, & per quos agendum sit, tu optime constitues. Vale.

9. M. T. C. COELIO RUFO, AEDILI CURILI
DESIGNATO, S. D.

PRIMUM tibi, ut debeo, gratulor, lætorque cum præsentem, tum etiam speratam tuam dignitate, ferius, non negligentia mea, sed ignorantia rerum omnium, in his enim sum locis, quo & propter longinquitatem, & propter atrocitiam, tardissime omnia perferuntur. Et cum gratulor, tum vero quibus verbis tibi gratias agam, non reperio, quod ita factus sis, ut dederis nobis, quemadmodum scripseras ad me, quem semper ridere possemus. Itaque cum primum audivi, ego ille ipse factus sum, scis quem dicam: egique omnes illos adolescentes, quos ille jactitat. difficile est loqui. Te autem contemplansem absentem, & quasi tecum coram loquerer, *Non adeo, quantam egeris rem, neque quantum facinus feceris.* Quod quia præter opinionem mihi acciderat, referebam me ad illud: *Incredibile hoc factu obicitur.* repente vero incessi omnibus lætitiis. In quo cum objurgarer, quod nimio gaudio pæne desiperem: ita me defendebam: *Ego voluptatem animi nimiam.* Quid quæris? dum illuc rideo, pæne sum factus

ctus

aus ille: Sed hæc pluribus: multaque alia & de te, & ad te, cum primum ero aliquid otii nactus. Te vero, mi Rufe, diligo, quem mihi fortuna dedit amplificatorem dignitatis meæ, ultorem non modo inimicorum, sed etiam invidorum meorum: ut eos partim scelerum suorum, partim etiam ineptiarum pœniteret. Vale.

M. T. C. IMP. M. COELIO RUF0, AEDILI IO,
CURILI DESIGN. S. D.

TU vide, quam ad me litteræ non perferantur. non enim possum adduci, ut abs te, postea quam ædilis es factus, nullas putem datas: præsertim cum esset tanta res, tantæ gratulationis; de te, quia quod sperabam; de Hillo, (balbus enim sum) quod non putaram. Atqui sic habeto, nullam me epistolam accepisse tuam post comitia ista præclara, quæ me lætitia extulerunt: ex quo vereor, ne idem eveniat in meas litteras. Equidem numquam domum misi unam epistolam, quin esset ad te altera: nec mihi est te jucundius quidquam, nec carius. Sed balbi non sumus: ad rem redeamus. Ut optasti, ita est. velles enim, ais, tantummodo ut haberem negotii, quod esset ad laureolam satis. Parthos times, quia diffidis copiis nostris. ergo ita accidit. Nam Parthico bello nuntiato, locorum quibusdam angustiis, & natura montium fretus, ad Amanum exercitum adduxi, satis probe ornatum auxiliis, & quadam auctoritate apud eos, qui me non norant, nominis nostri. Multum est enim in his locis: *Hiccine est ille, qui urbem? quem senatus?* nosti cetera. Cum venissem ad Amanum, qui mons mihi cum Bibulo communis est, divisus aquarum divortiiis, Cassius noster, quod mihi magnæ voluptati fuit, feliciter ab Antiochea hostem rejecerat. Bibulus provinciam acceperat. Interea cum meis copiis omnibus, vexavi Amanenses, hostes sempiternos. multi occisi, capti: reliqui dissipati: castella munita, improviso adventu capta, & incensa. Ita victoria justa imperator appellatus apud Issum (quo in loco sæpe, ut ex te audivi, Clitarchus tibi narravit, Dareum ab Alexandro esse superatum) adduxi exercitum ad infestissimam Ciliciæ partem. Ibi

34 EPIST. AD C. CURIONEM, ET ALIOS

quintum vicesimum jam diem aggeribus, vineis, turribus oppugnabam oppidum munitissimum, Pindenissimum, tantis opibus, tantoque negotio, ut mihi ad summam gloriam nihil desit, nisi nomen oppidi: quod si, ut spero, cepero; tum vero litteras publice mittam. Hæc ad te in præsentem scripsi, ut speres, te assequi id, quod optasses. Sed, ut redeam ad Parthos, hæc æstas habuit hunc exitum satis felicem. Ea, quæ sequitur, magno est in timore. Quare, mi Rufe, vigila: primum ut mihi succedatur: sin id erit, ut scribis, &, ut ego arbitror, spissius; illud, quod facile est, nequid mihi temporis prorogetur. De republica ex tuis, ut antea tibi scripsi, cum præsentia, tum etiam futura magis exspecto. Quare ut ad me omnia quam diligentissime perscribas, te vehementer rogo. Vale.

II. M. T. C. IMP. M. COELIO, AEDILI CURULI, S. D.

PUTARESNE unquam accidere posse, ut mihi verba decissent: neque solum ista vestra oratoria, sed hæc etiam levia nostratia? Desunt autem propter hanc causam, quod mirifice sum sollicitus, quidnam de provinciis decernatur. Mirum me desiderium tenet urbis, incredibile meorum, atque in primis tui: satietas autem provinciæ: vel quia videmur eam famam consecuti, ut non tam accessio quærenda, quam fortuna metuenda sit: vel, quia totum negotium non est dignum viribus nostris, qui majora onera in republica sustinere & possim, & soleam: vel quia belli magni timor impendet, quod videmur effugere, si ad constitutam diem decedemus. De pantheris, per eos, qui venari solent, agitur mandato meo diligenter: sed mira paucitas est, & eas, quæ sunt, valde ajunt queri, quod nihil cuiquam insidiarum in mea provincia, nisi sibi, fiat. Itaque constituisse dicuntur in Cariam ex nostra provincia decedere. Sed tamen sedulo fit, & in primis a Patisco. Quidquid erit, tibi erit: sed quid esset, plane nesciebamus. Mihi, mehercule, magnæ curæ est ædilitas tua, ipse dies me admonebat. scripsi enim hæc ipsis Megalensibus. Tu velim ad me de omni reipubli-

cæ statu quam diligentissime perscribas. ea enim certissima putabo, quæ ex te cognoro. Vale.

M. T. C. IMP. M. COELIO, AEDILI CURULI, S. D. 12.

SOLLICITUS equidem eram de rebus urbanis: ita tu multuosæ conciones, ita molestæ Quinquatrus afferebantur. nam ceteriora nondum audiebamus. Sed tamen nihil me magis sollicitabat, quam in his molestiis non me, si quæ ridenda essent, ridere tecum. sunt enim multa, sed ea non audeo scribere. Illud moleste fero, nihil me adhuc his de rebus habere tuarum litterarum. Quare etsi, cum tu hæc leges, ego jam annum munus confecero: tamen obviæ mihi velim sint litteræ tuæ, quæ me erudiant de omni republica, ne hospes plane veniam. hoc melius, quam tu, facere nemo potest. Diogenes tuus, homo modestus, a me cum Philone Pessinunte discessit. iter habebant ad Dejotarum regem: quamquam omnia nec benigna, nec copiosa cognorant. Urbem, urbem, mi Rute, cole, & in ista luce vive. Omnis peregrinatio (quod ego ab adolescentia iudicavi) obscura, & sordida iis, quorum industria Romæ potest illustris esse. Quod cum probe scirem, utinam in sententia permansissem! Cum una mercurio ambulatione, atque uno sermone nostro, omnes fructus provinciæ non confero. Spero me integritatis laudem consecutum. non erat minor ex contemnenda, quam ex conservata provincia. Spem triumphî? Inquis. satis gloriose triumpharem, si non essem quidem tamdiu in desiderio rerum mihi carissimarum. Sed (ut spero) propediem te videbo. tu mihi obviam mitte epistolas te dignas. Vale.

M. T. C. IMP. M. COELIO, AEDILI CURULI, S. D. 13.

RARAS tuas quidem (fortasse enim non perferuntur) sed suaves accipio litteras: vel quas proxime acciperam. quam prudentis? quam multi & officii, & consilii? Etsi omnia sic constitueram mihi agenda, ut tu adinonebas: tamen confirmantur nostra consilia, cum sentimus, prudentibus, fideliterque suadentibus idem videri. Ego Appium (ut sæpe tecum locutus sum) valde diligo;

Diligo: meque ab eo diligi statim coeptum esse, ut similitatem deposuimus, sensi. Nam & honorificus in me consul fuit, & suavis amicus, & studiosus studiorum etiam meorum. Mea vero officia ei non defuisse, tu es testis: quoniam *κακικὸς μάγιστρος* (ut opinor) occidit Phania: & mehercule etiam pluris eum feci, quod te amari ab eo sensi. Jam me Pompeji totum esse scis. Brutum a me amari intelligis. Quid est causæ, cur mihi non in optatis est complecti hominem, florentem ætate, opibus, honoribus, ingenio, liberis, propinquis, affinibus, amicis; collegam meum præsertim, & in ipsa collegii laude, & scientia, studiosum mei? Hæc eo pluribus scripsi, quod mihi significabant tuæ litteræ, subdubitare, qua essem erga illum voluntate. Credo, te audisse aliquid, falsum est, mihi crede, si quid audisti. Genus institutorum, & rationum mearum, dissimilitudinem nonnullam habet cum illius administratione provinciæ. Ex eo quidam suspicati fortasse sunt, animorum contentione, non opinionum dissensione, me ab eo discrepare. Nihil autem feci umquam, neque dixi, quod contra illius existimationem esse vellem. Post hoc negotium autem, & temeritatem nostri Dolabellæ, deprecatorum me pro illius periculo præbeo. Erat in eadem epistola veteranus civitatis. gaudebam sane; & congelasse nostrum amicum lætabar otio. Extrema pagella pupugit me tuo chirographo. Quid ais? Cæsarem nunc defendit Curio? quis hoc putares præter me? nam ita vivam putavi. Dii immortales! quam ego risum nostrum desidero! Mihi erat in animo, quoniam jurisdictionem confeceram: civitates locupletaram: publicanis, etiam superioris lustris reliqua, sine fociorum ulla querela, conservaram: privatis, summis, infimis fueram jucundus: proficisci in Ciliciam nonis Maji; & cum prima æstiva attigissem, militaremque rem collocassem, decedere ex senatusconsulto. Cupio te ædilem videre, miroque desiderio me urbs afficit, & omnes mei, tuque in primis. Vale.

14. M. T. C. IMP. M. COELIO, AEDILI CURILI, S. D.

MARCO FABIO, viro optimo, & homine doctissimo,
 fami-

familiarissime ūtor, mirificeque cum diligo, cum propter summum ingenium ejus, summamque doctrinam, tum propter singularem modestiam. Ejus negotium sic velim suscipias, ut si esset res mea. Novi ego vos magnos patronos. hominem occidat oportet, qui vestra opera uti velit. sed in hoc homine nullam accipio excusationem. Omnia relinques, si me amabis, cum tua opera Fabius uti volet. Ego res Romanas vehementer exspecto, & desidero: in primisque, quid agas, scire cupio. nam jamdiu, propter hiemis magnitudinem, nihil novi ad nos afferebatur. Vale.

M. T. C. IMP. M. COELIO, CURULI AEDILI, S. P. D. 15.

NON potuit accuratius agi, nec prudentius, quam actum est a te cum Curione de supplicatione: & mehercule, confecta res ex sententia mea est, cum celeritate, tum quod is, qui erat iratus, competitor tuus, & idem meus, assensus est ei, qui ornavit res nostras divinis laudibus. Quare scito me sperare ea, quæ sequuntur: ad quæ tu te para. Dolabellam a te gaudeo primum laudari, deinde etiam amari. Nam ea, quæ speras Tulliaæ meæ prudentia temperari posse, scio, cui tuæ epistolæ respondeant. Quid si meam legas, quam ego tum ex tuis litteris misi ad Appium? Sed quid agas? sic vivitur. Quod actum est, dii approbent. Spero fore jucundum generum nobis; multumque in eo tua nos humanitas adjuvabit. Respublica me valde sollicitat: faveo Curioni; Cæsarem honestum esse cupio; pro Pompejo emori possum. sed tamen ipsa respublica nihil mihi est carius; in qua tu non valde te jactas. districtus enim mihi videris esse, quod & bonus civis, & bonus amicus es. Ego de provincia decedens, quæstorem Coelium præposui provinciae. Puerum? inquires. At quæstorem: at nobilem adolescentem: at omnium fere exemplo: neque erat superiore honore usus, quem præficerem. Pomtinus multo ante discesserat. a Quinto fratre impetrari non poterat: quem tamen si reliquisset, dicerent iniqui, non me plane post annum, ut senatus voluisset, de provincia

decessisse; quoniam alterum me reliquisset. Fortasse etiam illud adderent, senatum eos voluisse provinciis præesse, qui antea non præfuissent; fratrem meum triennium Asiæ præfuisse. Denique nunc sollicitus non sum: si fratrem reliquisset, omnia timerem. Postremo non tam mea sponte, quam potentissimorum duorum exemplo, qui omnes Cassios, Antoniosque complexi sunt, hominem adolescentem non tam allicere volui, quam alienare nolui. Hoc tu meum consilium laudes necesse est. mutari enim non potest. De Ocella parum ad me plane scripseras: & in actis non erat. Tux res gestæ ita notæ sunt, ut trans montem Taurum etiam de Matrino sit auditum. Ego, nisi quid me Etesia morabuntur, celeriter (ut spero) vos videbo. Vale.

16. M. T. C. IMP. M. COELIO, AEDILI
CURULI, S. P. D.

MAGNO dolore me affecissent tuæ litteræ, nisi jam & ratio ipsa depulisset omnes molestias, & diurna desperatione rerum obduruisset animus ad dolorem novum. Sed tamen quare acciderit, ut ex meis superioribus litteris id suspicarer, quod scribis, nescio. quid enim fuit in illis, præter querelam temporum, quæ non animum meum magis sollicitum haberet, quam tuum? Nam non eam cognovi aciem ingenii tui, quod ipse videam, te id ut non putem videre. Illud miror, adduci potuisse te, qui me penitus nosse deberes, ut me existimares, aut tam improvidum, qui ab excitata fortuna ad inclinatam, & prope jacentem desciscerem: aut tam inconstantem, ut collectam gratiam florentissimi hominis effunderem, a meque ipse deficerem, & quod initio, semperque fugi, civili bello interesserem. Quod est igitur meum triste consilium? ut discederem fortasse in aliquas solitudines? nosti enim non modo stomachi mei, cujus tu similem quondam habebas, sed etiam oculorum, in hominum insolentium indignitate, fastidium. Accedit etiam molesta hæc pompa liciorum meorum, nomenque imperii, quo appellor. Eo si onere carerem, quamvis parvis Italiæ latebris contentus essem. Sed incurrit hæc nostra laurus non solum in oculos, sed

sed

sed jam etiam in vuculas malivolorum. Quod cum ita esset, nil tamen umquam de profectioe, nisi vobis approbantibus, cogitavi. Sed mea prædiola tibi nota sunt. in his mihi necesse est esse, ne amicis molestus sim. Quod autem in maritimis facillime sum; moveo nonnullis suspicionem, velle me navigare: quod tamen fortasse non nollem, si possem ad otium. nam ad bellum quidem qui convenit? præsertim contra eum, cui spero me satisfecisse; ab eo, cui tamen satisfieri nullo modo potest? Deinde sententiam meam tu facillime perspicere potuisti jam ab illo tempore, cum in Cumanum mihi obviam venisti. non enim te celavi sermonem T. Ampii: vidisti, quam abhorrerem ab urbe relinquenda. Cum audissem, nonne tibi affirmavi, quidvis me potius perpeffurum, quam ex Italia ad bellum civile exiturum? Quid ergo accidit, cur consilium mutarem? nonne omnia potius, ut in sententia permanerem? Credas hoc mihi velim, quod puto te existimare, me ex his miseriis nihil aliud querere, nisi ut homines aliquando intelligant, me nihil maluisse, quam pacem: ea desperata, nihil tam fugisse, quam arma civilia. Hujus me constantiæ puto fore, ut numquam pœniteat. Etenim memini, in hoc genere gloriari solitum esse familiarem nostrum, Q. Hortensium, quod numquam bello civili interfuisset. Hoc nostra laus erit illustrior, quod illi tribuebatur ignaviæ: de nobis id existimari posse non arbitror. Nec me ista terrent, quæ mihi a te ad timorem fidissime atque amantiissime proponuntur. Nulla est enim acerbitas, quæ non omnibus, hac orbis terrarum perturbatione, impendere videatur: quam quidem ego a republica, meis privatis, & domesticis incommodis libentissime, vel istis ipsis, quæ tu me mones, ut caveam, redemissem. Filio meo, quem tibi carum esse gaudeo, si erit ulla respublica, satis amplum patrimonium relinquam in memoria nominis mei. sin autem nulla erit: nihil accidet ei separatim a reliquis civibus. Nam quod rogas, ut respiciam generum meum, adolescentem optimum, mihi que carissimum: an dubitas, cum scias, quanti cum illum, tum vero Tulliam meam faciam, quin ea me cura ve-

hem-

hementissime sollicitet? & eo magis, quod in communibus miseriis, hac tantum obleſtabat ſpectula; Dolabellam meum, vel potius noſtrum, fore ab iis moleſtiis, quas libertate ſua contraxerat, liberum. Velim quæras, quos ille dies ſuſtinuerit, in urbe dum fuit: quam acerbos ſibi, quam mihi ipſi ſocero non honeſtos, itaque neque ego hunc Hiſpanienſem caſum exſpecto, de quo mihi exploratum eſt ita eſſe, ut tu ſcribis: nec quidquam aſtute cogito. Siquando erit civitas, erit proſecto nobis locus. ſi autem non erit: in eaſdem ſolitudines tu ipſe (ut arbitror) venies, in quibus nos confediſſe audies. Sed ego fortaiſſe vaticinor: & hæc omnia meliores habebunt exitus. Recordor enim deſperationes eorum, qui ſenes erant, adoleſcente me. Eos ego fortaiſſe nunc imitor, & utor ætatis vitio. Velim ita ſit. Sed tamen togam prætextam texi Oppio, puto te audiſſe. nam Curtius noſter dibaphum cogitat: ſed eum infector moratur. Hoc adſperſi, ut ſcires, me tamen in ſtomacho ſolere ridere. Dolabellæ, quod ſcripſi, ſuadeo videas, tamquam ſi tua res agatur. Extremum illud erit: nos nihil turbulenter, nihil temere faciemus. Te tamen oramus, quibuſcumque erimus in terris, ut nos, liberosque noſtros ita tueare, ut amicitia noſtra, & tua fides poſtulabit. Vale.

17. M. T. C. IMP. CANINIO SALLUSTIO
PROQUAESTORI, S. D.

LITTERAS a te mihi ſtator tuus reddidit Tarſi a. d. xvi kalend. Sextiles. His ego ordine, ut videris velle, reſpondebo. De ſucceſſore meo nihil audivi, nec quemquam fore arbitror. Quin ad diem decedam, nulla cauſa eſt, præſertim ſublato metu Parthico. Commoraturum me nuſquam ſane arbitror. Rhodum, Ciceronum cauſa puerorum, acceſſurum puto: neque id tamen certum. Ad urbem volo quam primum venire: ſed tamen iter meum, reipublicæ & rerum urbanarum ratio gubernabit. Succeſſor tuus non poteſt ita maturare ullo modo, ut tu me in Aſia poſſis convenire. De rationibus referendis, non erat incommodum, te nullam referre: quam tibi ſcribis a Bibulo fieri poteſtatem.

Sed

Sed id vix mihi videris per legem Juliam facere posse: quam Bibulus certa quadam ratione non servat; tibi magnopere servandam censeo. Quod scribis, Apamea præsidium deduci non oportuisse, videbam idem ceteros existimare: molestique ferebam, de ea re minus commodos sermones malivolorum fuisse. Parthi transferint, necne, præter te, video dubitare neminem. itaque omnia præsidia, quæ magna, & firma paraveram, commotus hominum non dubio sermone, dimisi. Rationes mei quæstoris, nec verum fuit me tibi mittere, nec tamen erant confectæ. eas nos Apameæ deponere cogitabamus. De præda meâ, præter quæstores urbanos, id est, populum Romanum, teruncium nec attingit, nec tacturus est quisquam. Laodiceæ me prædes accepturum arbitror omnis pecuniæ publicæ, ut & mihi, & populo cautum sit sine vecturæ periculo. Quod scribis ad me de drachmis CCCLIII, nihil est, quod in isto genere cuiquam possim commodare. Omnis enim pecunia ita tractatur, ut præda, a præfectis; quæ autem mihi attributa est, a quæstore curetur. Quod quæris, quid existimem de legionibus, quæ decretæ sunt in Syriam: antea dubitabam, venturæne essent: nunc mihi non est dubium, quin, si antea auditum erit, otium esse in Syria, venturæ non sint. Marium quidem successorem tandem video esse venturum, propterea quod senatus ita decrevit, ut cum legionibus iret. Ilni epistolæ respondi: venio ad alteram. Petis, ut Bibulo te quam diligentissime commendem: in quo mihi voluntas non deest: sed locus esse videtur tecum exoptulandi. Solus enim tu ex omnibus, qui cum Bibulo sunt, certior me numquam fecisti, quam valde Bibuli voluntas a me sine causa abhorreret. Permulti enim ad me detulerunt, cum magnus Antiochiæ metus esset, & magna spes in me, atque in exercitu meo, solitum dicere, quidvis se perpeti malle, quam videri eguisse auxillio meo. quod ego officio quæstorio te adductum, reticere de prætore tuo, non molestè ferebam: quamquam, quemadmodum tractare, audiebam. Ille autem, cum ad Thermum de Parthico bello scriberet, ad me litteram numquam misit; ad quem intelligebat, ejus belli periculum pertine-

re. Tantum de auguratu filii sui scripsit ad me: in quo ego misericordia commotus, & quod semper amicissimus Bibulo fui, dedi operam, ut ei quam humanissime scriberem. Ille si omnibus est malivolus (quod numquam existimavi) minus offendor in me: sin autem a me est alienior; nihil tibi meæ litteræ proderunt. Nam, ad senatum quas Eibulus litteras misit, in iis, quod mihi cum illo erat commune, sibi soli attribuit. se ait curasse, ut cum quæstu populi pecunia permutteretur. quod autem meum erat proprium, ut alariis Transpadanis uti negarem, id etiam populo se remississe scribit, quod vero illius erat solius, id mecum communicat. *Equitibus auxiliariis, inquit, cum amplius frumenti postulavimus.* Illud vero pusilli animi, & ipsa malivolentia jejuni, atque inanis, quod Ariobarzanem, quia senatus per me regem appellavit, mihi que commendavit, iste in litteris non regem, sed regis Ariobarzani filium appellat. *Hoc animo qui sunt, deteriores sunt rogati.* Sed tibi morem gessi: litteras ad eum scripsi, quas cum acceperis, facies quod voles. Vale.

18. M. T. C. IMPERATOR Q. THERMO
PROPRAETORI, S. D.

OFFICIUM meum erga Rhodanem, ceteraque mea studia, quæ tibi ac tuis præstiti, tibi homini gratissimo, grata esse vehementer gaudeo: mihi que scito in dies majori curæ esse dignitatem tuam: quæ quidem a te ipso integritate, & clementia tua sic amplificata est, ut nihil addi posse videatur. Sed mihi magis, magisque quotidie de rationibus tuis cogitanti, placet illud meum consilium, quod initio Aristoni nostro, ut ad me venit, ostendi: graves te suscepturum inimicitias, si adolescens potens, & nobilis a te ignominia affectus esset. & hercle sine dubio erit ignominia. habes enim neminem honoris gradu superiorem. Ille autem, ut omittam nobilitatem, hoc ipso vincit viros optimos, hominesque innocentissimos, legatos tuos, quod & quæstor est, & quæstor tuus. Nocere tibi iratum neminem posse perspicio: sed tamen tris fratres, summo loco natos, promptos, non indifertos, te nolo habere iratos

atos, jure præsertim, quos video deinceps tribunos plebis per triennium fore. Tempora autem reipublicæ qualia futura sint, quis scit? mihi quidem turbulenta videntur fore. Cur ego te velim incidere in terrores tribunicios, præsertim cum sine cujusquam reprehensione quæstoris legatis quæstorem possis anteferre? Qui si dignum se majoribus suis præbuerit (ut spero, & opto) tua laus ex aliqua parte fuerit. sin quid offenderit: sibi totum, nihil tibi offenderit. Quæ mihi veniebant in mentem, quæ ad te pertinere arbitrabar, quod in Ciliciam proficiscebam, existimavi me ad te oportere scribere. Tu, quod egeris, id velim dii approbent. Sed, si me audies, vitabis inimicitias, & posteritatis otio consules. Vale.

M. T. C. IMP. C. COELIO. L. F. C. N. CALDO 19.
QUAESTORI DES. S. D.

CUM optatissimum nuntium accepissem, te mihi quæstorem obigisse, eo jucundior mihi eam sortem sperabam fore, quo diutius in provincia mecum fuisses. Magni enim videbatur interesse, ad eam necessitudinem, quam nobis fors tribuisset, consuetudinem quoque accedere. Postea quam mihi nihil neque a te ipso, neque ab ullo alio de adventu tuo scriberetur: verebar, ne id ita caderet, (quod etiam nunc vereor) ne ante, quam tu in provinciam venisses, ego de provincia decederem. Accepi autem a te missas litteras, in Cilicia, cum essem in castris, a. d. x kal. Quintiles, scriptas humanissime: quibus facile & officium, & ingenium tuum perspicere posset. sed neque unde, neque quo die datæ essent, atque quo tempore te exspectarem, significabant: nec is, qui attulerat, a te acceperat, ut ex eo scirem, quo ex loco, atque tempore, essent datæ. Quæ cum essent incerta, existimavi tamen esse faciendum, ut ad te statores meos, & lictores cum litteris mitterem: quas si satis oportuno tempore accepisti, gratissimum mihi feceris, si ad me in Ciliciam quam primum veneris. Nam quod ad me Curius, consobrinus tuus, mihi (ut scis) maxime necessarius; quod item C. Virgilius, propinquus

quus

quus tuus, familiarissimus noster, de te accuratissime scripsit; valet id quidem apud me multum, sicuti debet hominum amicissimorum diligens commendatio; sed tuæ litteræ, de tua præsertim dignitate, & de nostra conjunctione, maximi sunt apud me ponderis. Mihi quæstor optatior obtingere nemo potuit. Quamobrem quæcumque a me ornamenta ad te proficiscentur, ut omnes intelligant, a me habitam esse rationem tuæ, majorumque tuorum dignitatis. Sed id facilius consequar, si ad me in Ciliciam veneris: quod ego & mea, & reipublicæ, & maxime tua interesse arbitror. Vale.

M. TULLII CICERONIS
EPISTOLARUM

LIBER TERTIUS,

AD

APPIUM CLAUDIUM PULCHRUM

I. M. T. C. APPIO PULCHRO IMP. S. D.

SI ipsa respublica tibi narrare posset, quomodo sese haberet, non facilius ex ea cognoscere posses, quam ex liberto tuo Phania: ita est homo non modo prudens, verum etiam (quod juvet) æque curiosus. quapropter ille tibi omnia explanabit. id & ad brevitatem est aptius, & ad reliquas res providentius. De mea autem benivolentia erga te, etsi potes ex eodem Phania cognoscere: tamen videntur etiam aliquæ meæ partes. Sic enim tibi persuade, carissimum te mihi esse, cum propter multas suavitates ingenii, offi-

ci.